

Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку

УДК 327.56:341.123:316.485(477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15788097>**Моделі постконфліктного врегулювання у системі миротворчої діяльності міжнародних безпекових організацій: досвід для України****Кучик Олександр Сергійович,**

кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри міжнародної безпеки та стратегічних студій, факультет міжнародних відносин, Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-9767-9520>

Прийнято: 21.06.2025 | Опубліковано: 02.07.2026

Анотація. Питання постконфліктного відновлення є ключовим для країн, що пережили війну, втрату територій і соціальну поляризацію. В умовах російсько-української війни особливої актуальності набуває аналіз досвіду міжнародних безпекових організацій, які брали участь у стабілізаційних процесах на Балканах, Кавказі та в Центральній Азії, у формуванні ефективних моделей постконфліктного врегулювання. Метою дослідження є систематизація наявних практик миротворчої діяльності ООН, НАТО, ОБСЄ та ОДКБ, виокремлення основних факторів їхньої результативності та розробка адаптивної моделі повоєнного відновлення для України, яка враховуватиме регіональні особливості та міжнародний досвід.

У дослідженні застосовано порівняльний метод для аналізу стратегій міжнародних безпекових організацій, регіональний підхід - для врахування специфіки Балкан, Кавказу та Центральної Азії, кейс-метод - для вивчення

моделей у конкретних країнах, а також матричний аналіз – для оцінки ефективності підходів за ключовими критеріями.

Аналіз міжнародного досвіду показав, що ООН пропонує найефективнішу модель врегулювання конфліктів із безпековими, гуманітарними та адміністративними компонентами, але має обмеження в оперативності. ОБСЄ ефективна у моніторингу та демократизації, однак позбавлена інструментів прямого втручання. Стратегія НАТО демонструє результативність у воєнній стабілізації, зокрема, як було в Косово та Боснії. ОДКБ спроможна на короткострокову інтервенцію, як у випадку Казахстану, але не має сталої стратегії відновлення.

Узагальнення результатів дослідження дозволило побудувати індексну матрицю оцінки, що стала основою адаптивної моделі постконфліктного врегулювання для України. Вона поєднує безпекову стабілізацію, інституційне та правове відновлення, гуманітарну підтримку й активну участь громадянського суспільства. Реалізація моделі має здійснюватися поетапно – від створення безпеки до відновлення довіри та правової інтеграції.

Ключові слова: суб'єкти міжнародної безпеки, врегулювання конфліктів, постконфліктна відбудова, ООН, ОБСЄ, російсько-українська війна

Models of post-conflict settlement in the peacekeeping system of international security organizations: lessons for Ukraine

Oleksandr Kuchyk,

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor

Head of the Department of International Security and Strategic Studies,

Faculty of International Relations, Ivan Franko Lviv National University,

Lviv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-9767-9520>

Abstract. Post-conflict recovery issues are key to war-over countries, territorial loss and social polarization. In the context of the Russian-Ukrainian war, analyzing the experience of international security organizations that participated in stabilization processes in the Balkans, the Caucasus and Central Asia in the formation of effective post-conflict settlement models becomes especially relevant. The study aims to systematize the existing practices of the UN, NATO, OSCE, and the CDC, distinguish the main factors of their effectiveness and develop an adaptive model of post-war recovery for Ukraine, which will consider regional features and international experience.

The study applies a comparative method to analyze the strategies of international security organizations, a regional approach to account for the specificities of the Balkans, Caucasus, and Central Asia, a case method to explore models in selected countries, and a matrix analysis to assess the effectiveness of approaches based on key criteria.

The analysis of international experience has shown that the UN offers the most complex model of conflicts with security, humanitarian and administrative components but has restrictions on efficiency. The OSCE is effective in monitoring and democratization but lacks direct intervention. The NATO Strategy demonstrates the effectiveness of military stabilization, particularly in Kosovo and Bosnia. The CPU is capable of short-term intervention, as in the case of Kazakhstan, but does not have a constant restoration strategy.

The summarized results enabled the development of an index-based evaluation matrix, which underpins the adaptive post-conflict recovery model proposed for Ukraine. This model integrates security stabilization, institutional and legal recovery, humanitarian support, and active civil society participation. Its implementation should follow a phased approach - from ensuring security to rebuilding trust and legal integration.

Keywords: subjects of international security, conflict resolution, post-conflict reconstruction, UN, OSCE, Russia–Ukraine war.

Постановка проблеми. Актуальність теми зумовлена нагальною потребою розроблення ефективної моделі постконфліктного врегулювання в умовах триваючої російсько-української війни та майбутнього процесу реінтеграції деокупованих територій. Україна перебуває на етапі, коли необхідно не лише усунути наслідки збройного конфлікту, але й сформувані стійкі засади мирного розвитку. Аналіз міжнародного досвіду країн, що пройшли шлях від війни до стабільності, свідчить про ключову роль міжнародної підтримки, інституційної спроможності, а також багатовекторного підходу до відновлення миру, правосуддя та управління. У випадку України, надзвичайно важливо враховувати не лише безпековий вимір, а й соціальні, політичні, економічні та гуманітарні аспекти, що визначатимуть довготривалу сталість і довіру як усередині країни, так і з боку міжнародної спільноти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Узагальнення наукових джерел, присвячених постконфліктному врегулюванню, засвідчує широкий спектр дослідницьких підходів - від аналізу інституційних моделей міжнародних організацій до локального контексту адаптації миротворчих стратегій. Усі розглянуті публікації доповнюють одне одного, відображаючи багатовимірність теми.

У працях Дж. Вельш та М.-Ж. Заар [1], Н. Ржевської та А. Мороз [2], а також М. Лоренса, Е. П. Роудс і С. фон Біллербек [3] розкрито трансформаційні аспекти миротворчої діяльності, зокрема в контексті глобальної нестабільності, зміни стратегічних норм і впливу особистісного чинника на реалізацію мандатів, здійснено комплексний аналіз трансформації миротворчості ООН в умовах зміни глобального середовища. Наголошується на зростаючій потребі адаптації мандатів, захисту цивільного населення та збереження нейтральності миротворців. При цьому поведінка окремих учасників місій визначає не лише ефективність реалізації, а й сприйняття місій на місцях, формуючи своєрідну «операційну культуру». Такі підходи мають

велике значення для планування миротворчих операцій у гібридних конфліктах, подібних до війни в Україні.

У роботах Т. Фогеля [4] та Ф. Арлеттаза [5] досліджується динаміка ОБСЄ як регіонального інституту безпеки. Автори звертають увагу на зниження довіри до організації через її політичні обмеженості та вплив зовнішніх акторів. Водночас збереження унікальних інструментів превенції, моніторингу та посередництва створює підґрунтя для відновлення її ролі у новій архітектурі європейської безпеки.

Інший напрям досліджень пов'язаний із роллю ОДКБ у кризових ситуаціях на пострадянському просторі. У статті Х. Г. Дельгадо, І. А. Еррери та К. Р. Носкова [6] розглянуто втручання ОДКБ у події в Казахстані (2022) і трансформацію ситуації на Кавказі. Встановлено, що хоча організація здатна швидко реагувати, її потенціал обмежений фазою стабілізації без належного інструментарію для довгострокового відновлення або демократизації.

Окрему групу складають праці, що зосереджуються на пошуку інноваційних підходів до аналізу та прогнозування конфліктів. Так, у роботі М. С. Мінутоло, Л. Г. Варгаса, А. Н. Гуйори та М. Рея [7] досліджено можливості застосування методу аналізу ієрархій (АНР) для моделювання врегулювання конфлікту між Росією та НАТО. Встановлено, що використання цього підходу дозволяє систематизувати стратегічні та суб'єктивні критерії сторін, визначити можливі компроміси й мінімізувати дисбаланс у вигравші між учасниками конфлікту.

Цінним доповненням до інституційного аналізу є роботи, присвячені внутрішньополітичним та гуманітарним аспектам відновлення. Н. Н. Петро [8] акцентує на ролі внутрішньої єдності та суспільного примирення як основи для сталого миру. У дослідженні Є. Сидорової, О. Дніпрова, М. Юніної, Л. Бобришової та К. Мкртчяна [9] проаналізовано теоретико-правові засади публічного контролю за реалізацією державної політики у гуманітарній сфері. Автори виокремлюють основні форми цього контролю, підкреслюють

необхідність уніфікації термінології у законодавстві, а також обґрунтовують доцільність розроблення окремого закону для забезпечення ефективного функціонування громадського нагляду в контексті післяконфліктного управління.

Узагальнення соціокультурного виміру відновлення представлено в дослідженні М. Гунько [10], який на прикладі вірменського міста досліджує локальні практики витривалості та переосмислення простору після конфлікту. С. Р. Сулейманова [11; 12] аналізує історичну еволюцію переговорів та медіації, актуалізуючи їх значення як первинних інститутів соціального примирення. Її підхід зацентрований на культурній тяглоті миротворчих стратегій, які можуть бути інтегровані у сучасні програми реінтеграції та примирення.

У дослідженні В. В. Михальської [13] здійснено ґрунтовний аналіз постконфліктних управлінських практик в економічній політиці крізь призму політичних рішень, орієнтованих на потреби індивіда. Автор зазначає, що інклюзивна економічна політика, підтримана міжнародною технічною допомогою та спрямована на легалізацію неформальних інститутів, здатна створити основу для сталого миру та мінімізувати ризик повторної ескалації конфлікту. Авторський колектив М. Мовчан, І. Зайченко, М. Бондаренка та Р. Ковальчука [14] розробив модель аналізу сучасних збройних конфліктів на прикладах Хорватії, Північної Ірландії та Республіки Молдова. У межах моделі виокремлено ключові умови врегулювання: вирішення безпекових питань, досягнення консенсусу, інклюзія меншин, економічний розвиток та міжнародне посередництво.

О. Яніним [15] проаналізовано можливі моделі реінтеграції тимчасово окупованого Криму, що охоплюють політико-правовий, соціально-економічний, гуманітарно-інформаційний, безпековий та міжнародний виміри. За результатами проведеного SWOT-аналізу, автором обґрунтовано ефективність гібридної моделі, яка поєднує сильні сторони зазначених

підходів та виявляє потенціал до комплексного повернення територій під юрисдикцію України.

У статті А. В. Багінського [16] окреслено основні пріоритети державної політики в умовах постконфліктної трансформації суспільства. Акцент зроблено на триєдиному підході: розширення політичних прав і забезпечення інклюзивності, трансформація колективної ідентичності та суспільного діалогу, а також запровадження ефективної системи економічних репарацій на індивідуальному й національному рівнях. Порівняльний аналіз світових моделей управління постконфліктними територіями здійснено К. А. Швецем [17], який розглядає боснійську, хорватську, пакистанську та німецьку моделі крізь призму їхньої політичної ефективності та відповідності українському контексту. Автор доходить висновку, що жодна з них не може бути застосована без адаптації, отже, доцільною є розробка гнучкої національної моделі, орієнтованої на легітимність, суверенітет і демократичний розвиток.

У публікації В. А. Боклага, А. В. Мерзляка та Д. С. Скрябіної [18] публічне управління розглядається як системний інструмент відновлення деокупованих територій. Розкрито завдання державної влади та місцевого самоврядування щодо формування комунікаційних стратегій, впровадження цільових програм, правового регулювання та забезпечення довготривалої стабілізації. Наголошено, що саме ефективне публічне управління є основою безпечної реінтеграції та відновлення життєдіяльності громад.

Узагальнюючи, варто підкреслити, що проаналізовані джерела формують багатокomпонентну картину постконфліктного врегулювання, в якій взаємодіють політичні, економічні, безпекові, соціально-гуманітарні та управлінські фактори. Це вимагає адаптивного, міждисциплінарного підходу до моделювання політики відновлення з урахуванням локального контексту та глобального досвіду.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри активні дослідження миротворчих процесів, недостатньо вивченою

залишається роль малих держав, місцевих ініціатив і поєднання класичних та медіаційних підходів у постконфліктному врегулюванні. Більшість праць зосереджені на макрорівні, залишаючи поза увагою взаємозв'язок між кризами безпеки, локальними наративами та суспільним примиренням. Для України, з огляду на глибину конфлікту, актуальною є розробка гібридної моделі, що поєднує міжнародні практики (ООН, ОБСЄ, ЄС, НАТО) з локальними інструментами - медіацією, участю громад та культурно чутливими механізмами примирення.

Тому наше дослідження спрямоване на обґрунтування нової моделі постконфліктного врегулювання для України, яка інтегрує інструменти миротворчих організацій з історично вкоріненими практиками посередництва, механізмами публічного контролю та локальними стратегіями відновлення довіри. Цінність дослідження полягає в розробці комплексного підходу до розв'язання конфліктів, який враховує український досвід, трансформує класичні миротворчі моделі відповідно до сучасних викликів і пропонує інноваційні рішення для стійкого миру у Східній Європі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є узагальнення моделей постконфліктного врегулювання, реалізованих міжнародними безпековими організаціями (ООН, ОБСЄ, НАТО, ОДКБ), їх порівняльний аналіз на основі регіональних кейсів та формування пропозицій щодо адаптації релевантного досвіду до українського контексту для побудови оптимальної стратегії повоєнного відновлення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Питання постконфліктного врегулювання набуває особливої актуальності в умовах сучасної геополітичної турбулентності, зростання гібридних загроз і загострення міждержавних конфліктів. Відновлення стабільності після збройних зіткнень потребує не лише припинення бойових дій, а й довгострокової стратегії, здатної створити безпеку, правову інтеграцію, інституційну спроможність і соціальну згуртованість.

У міжнародній практиці постконфліктного врегулювання сформувались кілька базових підходів, що лягли в основу різних моделей миротворчої діяльності (рис. 1).

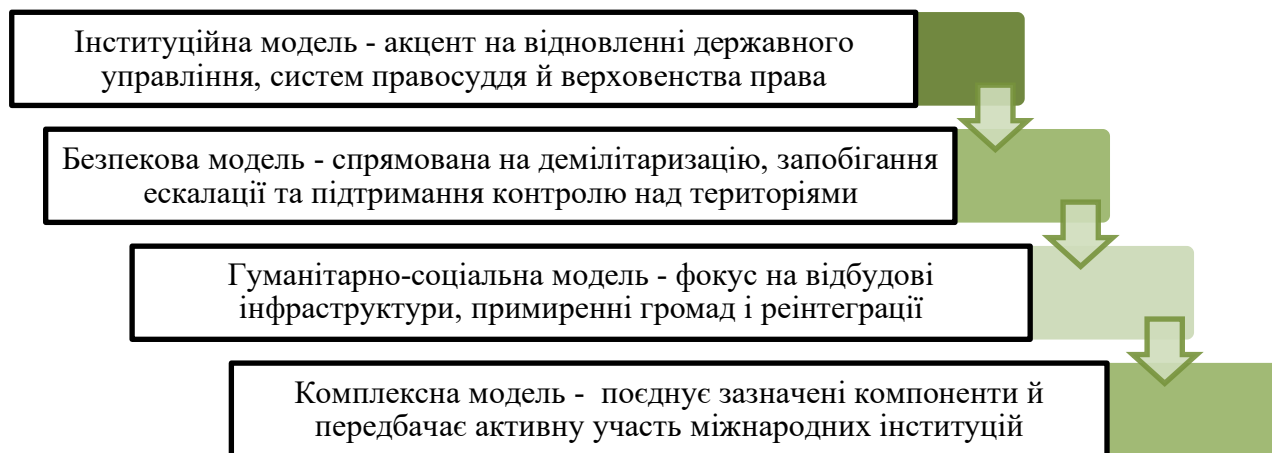

Рис. 1. Моделі миротворчої діяльності

Джерело: узагальнено на основі [1; 2; 4; 5]

Для оцінки ефективності цих моделей у діяльності міжнародних безпекових організацій було застосовано поєднання трьох методологічних підходів: порівняльного аналізу - для виявлення спільних і відмінних рис стратегій миротворчої участі; регіонального підходу - для дослідження специфіки відновлення у різних геополітичних регіонах (Балкани, Кавказ, Центральна Азія); кейс-методу - для глибинного аналізу реалізованих практик в окремих країнах.

Враховуючи багатовимірність постконфліктної трансформації, у статті проаналізовано досвід ключових міжнародних організацій - ООН, ОБСЄ, НАТО та ОДКБ, які впродовж останніх десятиліть виступали основними суб'єктами миротворчої діяльності у зонах конфліктів.

Серед усіх суб'єктів міжнародної миротворчої діяльності особливе місце посідає ООН, яка сформувала найбільш усталену та багатокomпонентну модель постконфліктного врегулювання. Її підходи базуються на широкому практичному досвіді реалізації миротворчих місій у різних регіонах світу та передбачають комплексне поєднання безпекових, гуманітарних і

адміністративно-інституційних інструментів. Завдяки такому багатовекторному підходу, ООН здатна не лише оперативно реагувати на кризові ситуації, а й забезпечувати системне довгострокове відновлення у постконфліктних регіонах.

Структурна цілісність моделі ООН дозволяє їй ефективно координувати взаємодію між різними рівнями врегулювання - від забезпечення фізичної безпеки до підтримки демократичних інституцій і гуманітарної допомоги (рис. 2).

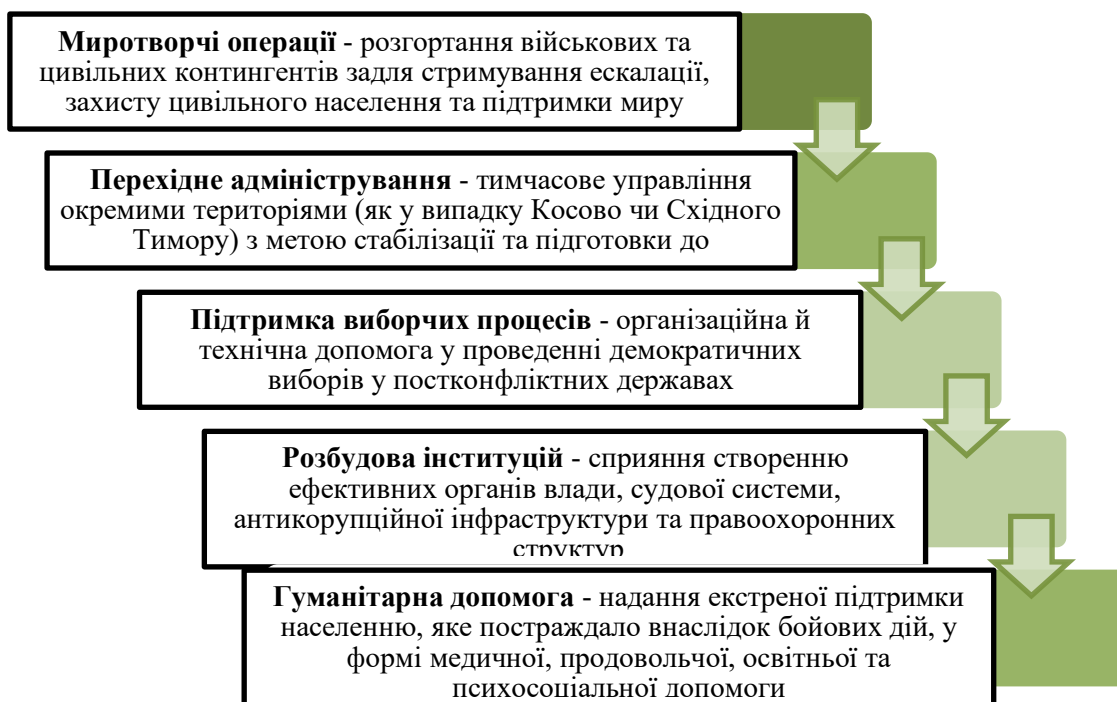

Рис. 2. Механізми постконфліктної стабілізації у рамках миротворчих місій ООН

Джерело: узагальнено на основі [1, 2, 3]

Застосування такого підходу дозволяє ООН не лише відновлювати базовий порядок у конфліктних зонах, а й закладати основи для сталого миру, що мінімізує ризики повторної ескалації [1; 3; 19]. Практичне втілення зазначених інструментів ООН у постконфліктному врегулюванні можна простежити на прикладах конкретних місій, які демонструють як потенціал, так і обмеження цієї організації в умовах гострих безпекових загроз. Однією з

таких місій стала UNPROFOR, створена ООН у 1992 році у відповідь на збройні протистояння в колишній Югославії. Вона діяла на території Хорватії, Боснії і Герцеговини, Сербії, Чорногорії та Македонії, маючи на меті забезпечення припинення вогню, охорону гуманітарних маршрутів і сприяння політичному врегулюванню.

Попри загальне визнання мандата місії UNPROFOR, її реалізація супроводжувалась низкою серйозних труднощів. Зокрема, діяльність миротворців була обмежена вузькими повноваженнями, нестачею людських і технічних ресурсів, а також складністю дотримання нейтралітету в умовах багатостороннього конфлікту. Найболючішим прикладом таких обмежень стала трагедія у Сребрениці в липні 1995 року, коли, попри присутність підрозділів ООН, не вдалося запобігти масовому вбивству понад 8000 боснійських мусульман [2; 7].

На відміну від балканського регіону, в Нагірному Карабасі ООН не мала постійної миротворчої присутності [6]. Після завершення бойових дій у 2020 році, функції з підтримання миру були покладені на російський військовий контингент відповідно до тристоронніх домовленостей між Азербайджаном, Вірменією та Росією. Лише у вересні 2023 року, після фактичного переходу регіону під контроль Азербайджану, ООН направила гуманітарну місію з метою оцінки ситуації та вивчення потреб місцевого населення.

Ці приклади демонструють різні формати і межі залучення ООН до врегулювання конфліктів залежно від політичних умов, масштабу загроз і мандату. Вони підтверджують необхідність адаптивного підходу до миротворчої діяльності. Вивчення цього досвіду є важливим для розробки ефективної та гнучкої моделі відновлення України після завершення війни.

Поряд з ООН, важливу роль у сфері попередження та врегулювання конфліктів відіграє ОБСЄ, діяльність якої базується на принципах консенсусу, недискримінації та політичного діалогу. Практичне втілення її підходів можна простежити у низці миротворчих місій. У Боснії і Герцеговині ОБСЄ

забезпечувала реалізацію положень Дейтонських угод, підтримуючи вибори та реформу правових інституцій. У Косово вона відповідала за розвиток адміністративного потенціалу та моніторинг прав людини в межах місії UNMIK. У Грузії з 1992 року ОБСЄ брала участь у політичному діалозі, контролювала дотримання режиму припинення вогню, сприяла відновленню інфраструктури й поверненню переселенців.

Досвід ОБСЄ демонструє ефективність багатовекторного підходу до стабілізації постконфліктних регіонів. Ці напрацювання є релевантними для формування української стратегії післявоєнного врегулювання, де ключове значення мають врахування локальної специфіки та інтеграція міжнародного досвіду [4; 5; 21].

Разом із цим, значний внесок у сферу безпеки та стабілізації зробила й НАТО, яка застосовує більш силовий, але водночас комплексний підхід до постконфліктного відновлення. Її участь у регіональних миротворчих місіях продемонструвала спроможність швидко реагувати на загрози та формувати умови для відновлення державності, правопорядку й гуманітарної стабільності.

Зокрема, у Боснії і Герцеговині, після підписання Дейтонських угод у 1995 році, Альянс розгорнув Сили з реалізації (IFOR), які вже через рік були трансформовані у Сили стабілізації (SFOR). Вони діяли до 2004 року, створюючи безпечне середовище, сприяючи відновленню зруйнованої інфраструктури та поверненню внутрішньо переміщених осіб. Згодом їх функції перейшли до місії EUFOR Althea під егідою ЄС. У Косово, після завершення повітряної кампанії проти режиму Мілошевича у 1999 році, була створена миротворча місія KFOR. Її мандат, визначений резолюцією Ради Безпеки ООН №1244, передбачав гарантування безпеки, підтримку громадського порядку та гуманітарну допомогу. Станом на 2025 рік ця місія продовжує свою діяльність, налічуючи близько 4 500 військових із 32 країн-членів і партнерів НАТО [21].

Обидва приклади демонструють, що миротворчі зусилля НАТО базуються на довготривалих програмах стабілізації, які передбачають не лише військову присутність, але й поступове формування інституційної спроможності постконфліктних держав. Балканський досвід підтверджує дієвість такого підходу та може бути врахований при формуванні національної стратегії повоєнного відновлення України.

Попри значну роль НАТО у стабілізації ситуації на Балканах, на пострадянському просторі утворилися альтернативні формати безпекової взаємодії. Серед них – ОДКБ, яка позиціонує себе як регіональний механізм оперативного реагування на кризові події в державах-учасницях. На відміну від ООН, ОБСЄ та НАТО, діяльність ОДКБ здебільшого зосереджена на швидкому військовому втручанні, тоді як її інституційна спроможність щодо довгострокового постконфліктного відновлення залишається обмеженою. Показовим прикладом стала місія в Казахстані у січні 2022 року, коли вперше в історії організації було задіяно миротворчий компонент у відповідь на масові заворушення. Контингент включав військових із Вірменії, Киргизстану та Таджикистану, які забезпечували охорону критичної інфраструктури та відновлення контролю над ключовими об'єктами. Операція тривала з 6 по 19 січня 2022 року й мала виключно стабілізаційний характер, без подальшої фази реабілітації.

Для підвищення рівня бойової злагодженості в жовтні 2023 року в Киргизстані відбулися спільні навчання «Нерушимо братство-2023» за участі збройних сил кількох держав-членів ОДКБ, під час яких відпрацьовувалися елементи підтримання миру в умовах регіональної нестабільності [20]. Водночас окремі країни ОДКБ долучаються до інших міжнародних миротворчих ініціатив за межами регіону. Зокрема, Вірменія бере участь у місіях KFOR у Косово (з 2004 року), UNIFIL у Лівані (з 2014 року), а також раніше – у складі місії ISAF в Афганістані [6]. Таким чином, ОДКБ демонструє здатність до короткострокового втручання в межах внутрішніх криз країн-

учасниць. Проте, відсутність сталої практики постконфліктного відновлення та миробудівництва обмежує її значення для моделювання повноцінної стратегії повоєнної трансформації України.

Порівняльний аналіз практик миротворчої діяльності ООН, ОБСЄ, НАТО та ОДКБ (табл. 1) дозволяє виявити не лише їхні структурні особливості, а й релевантність окремих підходів до українського контексту.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика моделей постконфліктного врегулювання міжнародних безпекових організацій

Тип втручання	Географія застосування	Переваги	Обмеження
ООН			
Миротворчі місії, перехідне адміністрування, гуманітарні програми	Балкани, Руанда, Східний Тимор, Кавказ	Міжнародна легітимність, комплексність підходів	Бюрократія, залежність від політичних рішень
ОБСЄ			
Спостережні місії, превенція, підтримка діалогу	Балкани, Грузія, Україна (до 2022)	Гнучкість, нейтральність, акцент на права людини	Відсутність силового мандату, обмежені ресурси
НАТО			
Стабілізаційні сили, реформа сектору безпеки	Боснія, Косово, Афганістан	Військова ефективність, швидке реагування	Фокус на безпековій складовій, менше цивільної підтримки
ОДКБ			
Короткострокові інтервенції, навчання, охорона об'єктів	Казахстан, Вірменія (обмежено)	Мобілізація за запитом, оперативність	Залежність від політики окремих країн, брак досвіду

Джерело: узагальнено на підставі [1; 2; 3; 4; 5; 7]

Відповідно, для України доцільним є не запозичення готової моделі, а формування власної – гібридної, адаптованої до умов повоєнного відновлення. Така модель має спиратися на синтез найефективніших елементів міжнародного досвіду та відповідати специфіці українських реалій. Насамперед це стосується комплексності підходу, що включає одночасне створення безпеки, інституційної стабільності, соціальної згуртованості та

економічної стійкості. Тож запропоновано п'ять стратегічних напрямів стратегії відновлення:

1. Безпековий компонент (ООН, НАТО): демілітаризація звільнених територій; гарантування фізичної безпеки населення; участь міжнародних миротворчих або цивільно-військових місій.

2. Інституційне відновлення (ООН, ОБСЄ): відновлення роботи органів місцевого самоврядування; реформування правоохоронної та судової системи; посилення спроможності громадянського суспільства.

3. Гуманітарний вектор: сприяння поверненню ВПО та біженців; психологічна реабілітація та інтеграція постраждалих груп; забезпечення доступу до базових соціальних послуг.

4. Міжнародна участь: залучення партнерів з ЄС, НАТО, G7; механізми прозорості, аудиту та моніторингу; спільне стратегічне планування реконструкції.

5. Регіональна адаптація: урахування культурної, історичної та економічної специфіки регіонів; підтримка локальних ініціатив та участі громад; інклюзивність процесу на місцевому рівні.

Порівняння узагальнених даних (табл. 1) та візуалізації ключових елементів ефективності (рис. 3) свідчить про те, що жодна з міжнародних моделей постконфліктного врегулювання не забезпечує високого рівня реалізації всіх критичних характеристик одночасно. Це підкреслює обмеженість стандартних підходів і необхідність розроблення гнучкої, інтегрованої моделі, адаптованої до українських реалій. Запропонована модель має стати складовою національної стратегії повоєнного відновлення, синхронізованої з європейськими та євроатлантичними підходами, що забезпечує системний баланс між безпекою, розвитком і соціальною згуртованістю.

Рис. 3. Структура ключових компонентів постконфліктного регулювання: індексна візуалізація ефективності

Джерело: авторська розробка

Запропонований підхід унаочнює можливість поєднання доказових рішень, адаптивних механізмів і системного бачення, що створює підґрунтя для формування оптимальної гібридної моделі постконфліктного врегулювання, адаптованої до потреб України.

Висновки. У результаті проведеного дослідження з'ясовано, що наявні моделі постконфліктного врегулювання, попри свій концептуальний потенціал, не є універсальними та демонструють варіативну ефективність залежно від специфіки політичного, соціального та безпекового контекстів. Проаналізовані підходи виявили суттєві як переваги, так і обмеження у сфері відновлення та реінтеграції територій:

- інституційно-легітимований підхід вирізняється цілісною архітектурою, базованою на багатосторонній участі, верховенстві права та поетапному відновленні, проте поступається за параметром швидкості реагування на динамічні загрози;

- моніторингово-превентивна стратегія, орієнтована на раннє виявлення конфліктів і дипломатичну деескалацію, виявляється нездатною до примусового забезпечення миру за відсутності відповідного мандата або

політичної волі;

- силовий стабілізаційний формат гарантує безпекову присутність і запобігання повторній ескалації, проте недостатньо враховує аспекти правосуддя перехідного періоду, реінтеграції населення та розбудови демократичних інститутів;

- оперативно-реагувальна модель, яка передбачає швидке втручання у зони конфлікту, є ефективною для запобігання катастрофічним сценаріям, але не забезпечує довгострокового відновлення та інституційної стійкості.

З урахуванням критеріїв ефективності - комплексності, легітимності, оперативності, гуманітарності та нейтральності - доведено, що найбільш доцільним для України є формування гібридної постконфліктної моделі. Такий підхід повинен інтегрувати:

- безпекові компоненти, що передбачають використання інструментів колективної безпеки (зокрема, стандартів та оперативних механізмів НАТО) та мандатних функцій ООН, які забезпечують легітимну міжнародну присутність і базові гарантії фізичної безпеки населення;

- інституційно-правові практики, які випливають із досвіду діяльності таких міжнародних організацій, як ООН і ОБСЄ, та включають механізми політичного посередництва, спостереження за виборами, забезпечення прав людини, підтримку верховенства права та реформування місцевих органів влади;

- гуманітарні механізми, спрямовані на соціально-психологічну реабілітацію населення, відновлення житлової та соціальної інфраструктури, доступ до базових послуг, медичну, освітню і правову допомогу для вразливих груп;

- інклюзивну участь місцевих громад, зокрема активізацію потенціалу громадянського суспільства, механізми локальної демократії та залучення місцевих ініціатив до процесів планування, відновлення й моніторингу реалізації політик на деокупованих територіях.

Ключовою характеристикою гібридної моделі є її адаптивність до регіональної специфіки, політичних і культурних реалій, а також здатність до еволюційного вдосконалення. Такий підхід дозволяє не лише інтегрувати кращі міжнародні напрацювання, а й закласти основу для довготривалого мирного розвитку, стійкої демократичної трансформації та зміцнення державного суверенітету у складних умовах поствоєнної реконструкції.

Список використаних джерел

1. Welsh J., Zahar M.-J. What future for peace operations? *Ethics & International Affairs*. 2024. Vol. 38, № 4. P. 404–417. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0892679425000012>.
2. Rzhevskaya N., Moroz A. In search of effective scenarios for peacekeeping operations for the UN and NATO. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2022. № 3. P. 87–106. DOI: <https://doi.org/10.33327/AJEE-18-5.3-n000319>.
3. Laurence M., Rhoads E. P., von Billerbeck S. The scope for agency and the role of individuals in UN peace operations. *International Peacekeeping*. 2025. Vol. 32, № 2. P. 161–174. DOI: <https://doi.org/10.1080/13533312.2025.2477146>.
4. Vogel T. In difficult waters: the OSCE in times of war. *Osteuropa*. 2024. Vol. 74, № 6–7. DOI: <https://doi.org/10.35998/oe-2024-054>.
5. Arlettaz F. Can the OSCE (still) contribute to European security? *Revista de Estudios en Seguridad Internacional*. 2022. Vol. 8, № 1. P. 165–184. DOI: <https://doi.org/10.18847/1.15.10>.
6. Delgado J. G., Herrera I. A., Noskov K. R. The Nagorno-Karabakh conflict and the future of Eurasia: perspectives from Armenia. *Relaciones Internacionales*. 2024. № 56. DOI: <https://doi.org/10.15366/relacionesinternacionales2024.56.009>.
7. Minutolo M. C., Vargas L. G., Guiora A. N., Ray M. Applying the AHP to conflict resolution: A Russia–NATO case study. *Group Decision and Negotiation*. 2023. Vol. 32, № 1. P. 147–176. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10726-022-09803-z>.
8. Petro N. N. Russia, Ukraine, and lasting peace in Europe. *Turkish Policy*

Quarterly. 2022. Vol. 21, № 4. P. 55–62. DOI:
<https://doi.org/10.58867/VEYK9127>.

9. Sidorova E., Dnipro O., Yunina M., Bobrishova L., Mkrtchian K. Functioning and legal regulation of public control over the implementation of state policy in the humanitarian sphere. *Amazonia Investiga*. 2022. Vol. 11, № 56. P. 24–131. URL: <https://surl.li/lypsrv> (дата звернення: 31.05.2025).

10. Gunko M. Nothing there: A small Armenian town between disappearance and endurance. *Social & Cultural Geography*. 2025. 1–19. DOI: <https://doi.org/10.1080/14649365.2025.2483712>.

11. Сулейманова С. Р. Генеза інституту медіації. *Правове життя сучасної України* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. Одеса : Гельветика, 2020. Т. 2. С.343–345. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/629145b7-daf3-407b-bb21-7fc725f8127f/content> (дата звернення: 30.04.2025).

12. Сулейманова С. Р. Поняття переговорів як способу альтернативного вирішення спорів. *Реформування цивільного процесуального права в умовах інтеграційних процесів в Україні* : матеріали всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. ім. Ю. С. Червоного (Одеса, 18 груд. 2020 р.) / за заг. ред. д.ю.н., проф. Н. Ю. Голубєвої. Одеса: Фенікс, 2020. С. 56–58. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0e8582f8-e16f-4195-8369-d57658185b17/content> (дата звернення: 30.04.2025).

13. Михальська В. В. Постконфліктні управлінські практики в економічній політиці. *Політичне життя*. 2018. № 2. С. 55–60. DOI: 10.31558/2519-2949.2018.2.9.

14. Мовчан М., Зайченко І., Бондаренко М., Ковальчук Р. Модель аналізу сучасних збройних конфліктів і політичні практики управління конфліктами. *Empirio*. 2024. Т. 1, № 2. С. 65–75. DOI: <https://doi.org/10.18523/3041-1718.2024.1.2.65-75>.

15. Янін О. Моделі реінтеграції тимчасово окупованого Криму. *Acta De*

Historia & Politica: Saeculum XXI. 2025. № 9. С. 47–57. DOI: <https://doi.org/10.26693/ahpsxxi2025.09.047>.

16. Багінський А. В. Заходи держави в постконфліктному суспільстві. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2019. Вип. 1(41). С. 17–20.

17. Швець К. А. Світові моделі управління постконфліктними територіями. Досвід для України. *Політичне життя*. 2022. № 2. С. 61–69. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2022.2.10>.

18. Боклаг В. А., Мерзляк А. В., Скрябіна Д. С. Публічне управління постконфліктними територіями та напрями їх відновлення. *Актуальні проблеми у сфері публічного управління*. 2023. Вип. 37. С. 185–189. DOI: <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2023.37.34>.

19. Peralta J. C. Russia–Ukraine war: an intractable conflict? *Ciencia Política*. 2023. Vol. 18, № 36. P. 113–148. DOI: <https://doi.org/10.15446/cp.v18n36.104483>.

20. The Kyrgyz Republic has discussed details of joint training «Indestructible Brotherhood-2023» with the CSTO Peacekeeping Forces. URL: https://en.odkb-csto.org/news/news_odkb/v-kyrgyzstane-obsuzhdeny-detali-sovmestnogo-ucheniya-s-mirotvorcheskimi-silami-odkb-nerushimoe-brats/? (дата звернення 30.04.2025).

21. Regional trial monitoring project – combatting organised crime and corruption in the Western Balkans. URL: <https://www.osce.org/WesternBalkansTrialMonitoring?> (дата звернення: 30.04.2025).